

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060203

DOM
2021-03-17
Stockholm

Mål nr
M 13574-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-11-27 i mål nr M 1858-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

Motpart

Botkyrka kommun
147 85 Tumba

Ombud: N S

SAKEN

Föreläggande enligt lagen om allmänna vattentjänster att inrätta en allmän va-anläggning för dricksvatten och spillvatten i Sandvikenområdet i Botkyrka kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 20 februari 2019 i ärende nr 5673-10526-2015, dock med den ändringen att tiden i den första punkten för att bestämma verksamhetsområde bestäms till senast den 31 december 2022 och tiden i den andra punkten för att tillgodose behovet bestäms till senast den 31 december 2028.

Dok.Id 1650533

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Stockholms län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa länsstyrelsens beslut.

Botkyrka kommun har motsatt sig yrkad ändring. Om Mark- och miljööverdomstolen skulle upphäva mark- och miljödomstolens dom har kommunen yrkat att en ny tidsplan för att uppfylla föreläggandet bestäms.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har anfört väsentligen detsamma som tidigare samt lagt till och förtydligat i huvudsak följande:

Enligt VISS (Vatteninformationssystem Sverige) har både Näslandsfjärden och Himmerfjärden övergödningsproblematik. Den ekologiska statusen har bedömts som måttlig i båda dessa vattenförekomster. Klassningen baseras på miljökonsekvenstypen övergödning. För denna är kvalitetsfaktorn växtplankton (klorofyll a) utslagsgivande där kvalitetsfaktorn näringsämnen (totalhalter av kväve och fosfor sommartid) är den som har otillfredsställande status. Under ”påverkanskällor” kan utläsas att enskilda avlopp är en betydande sådan källa. Risker anges vara övergödning på grund av näringsämnen där det finns risk att status för totalkväve och totalfosfor sänks.

En allmän va-anläggning kan förhindra eller åtminstone väsentligt motverka att Näslandsfjärden och Himmerfjärden inte når upp till miljökvalitetsnormen god ekologisk status. Att det krävs en central lösning med gemensamma brunnar för att kunna tillgodose områdets behov av dricksvatten tyder på att vattenförsörjningen behöver lösas samlat. Det faktum att fastighetsägarna har löst detta på frivillig basis innebär inte att kommunens ansvar faller bort.

Områdets markegenskaper, tillsammans med dess jordartsförhållanden som har hög genomsläpplighet, riskerar att belasta vattenförekomsterna med näringsämnen i sådan grad att deras status försämras. I och med att fastigheterna är små och tätbebyggda går

det inte att anlägga enskilda avloppsanläggningar som kan uppnå den nivå som behövs av hälso- och miljöskyddsskäl. Detta eftersom risken för kontaminerat grundvatten är stor. Boendeformens påverkan på behovet kräver en komplex bedömning. Ett område med främst fritidshus medför generellt ett stort tryck under sommarhalvåret, vilket sammanfaller med den tid då vattenförekomsternas känslighet för näringstillskott är som störst.

Kommunen har anfört väsentligen detsamma som tidigare samt lagt till och förtydligat i huvudsak följande:

Av VISS framgår att den ekologiska och kemiska statusen inte är god i vare sig Näslandsfjärden eller Himmerfjärden. Det innebär dock inte i sig att det finns någon övergödningsproblematik. Av utredningen framgår inte heller att kvalitén beror på enskilda avlopp. Svårigheter att anlägga enskilda avlopp utgör i sig inte skäl att förelägga en kommun att ordna en allmän avloppsanläggning. Vidare bestrids att det skulle vara svårt att anlägga godkända enskilda avlopp i området. Att området är kuperat och tätbebyggt gör det möjligen dyrare, men det utgör inget hinder mot att ordna system för avloppsrening. Den största delen av avloppsvattnet består av gråvatten (eller BDT-vatten). Detta innebär ringa belastning på miljön. Det finns tekniskt bra och säkra system för att hantera grå- och svartvatten för rening.

I vissa fall har kommunen avslagit ansökningar om enskilda avlopp eftersom avloppssystemen inte uppfyllt kraven för rening och placering. I andra fall har ansökningar nekats då de enskilda avloppen anlagts utan tillstånd i strid med miljölagstiftning. Enskilda avloppslösningar som inte renar vattnet på föreskrivet sätt kan inte vara ett argument för att bygga ut det allmänna va-systemet och utsläpp från dessa kan ha orsakat övergödning, föroreningar och miljömässiga olägenheter.

Vad gäller de hälsomässiga skälen har mark- och miljödomstolen korrekt utgått från att bedömningen av ett större sammanhang inte enbart kan baseras på antalet fastigheter. En bedömning måste istället göras utifrån det behov som finns bland fastigheterna. Behovet av allmän va-anläggning ska bedömas i förhållande till såväl antalet fastigheter med bebyggda bostäder, vilka bostäder som är bebodda samt av hur många.

Det aktuella området består av 118 fritidshus, varav 13 är permanentbostäder, med en maximal byggyta om 40 kvm. Att endast ett mindre antal fastigheter bebos permanent bör tillmätas betydelse.

Den i detaljplanen kraftigt begränsade byggrätten i området har också betydelse. Av 1991 års rapport från SGU (Sveriges geologiska undersökning) framgår att mängden grundvatten räcker till det antal permanentbostäder och fritidshus som finns i området. Dricksvattenförsörjningen sker idag genom två för området gemensamma brunnar. De prover som tagits visar att vattnet är tjänligt. Det är inte att främja en långsiktigt god hushållning att bygga ut en kommunal va-anläggning i området. Kommunen har visserligen ett huvudmannaskap för va-frågor, men bedömningen av behovet är avhängigt eventuella samarbeten eller samverkan mellan fastighetsägare.

Skanssundets samfällighetsförening har anfört väsentligen detsamma som tidigare samt lagt till och förtydligat i huvudsak följande:

I november/december 2020 genomförde föreningen en enkät. Av denna framgår att av de 147 fastigheterna i föreningen är numera 30 permanentbostäder. Antalet boende i området ökar och många ut- och nybyggnationer av Attefallshus pågår. De flesta fritidsbostäderna används året runt. Kriterierna för att det ska anses röra sig om ett större sammanhang är uppfyllda. Enligt vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för 2016–2021 ska kommunerna prioritera att upprätthålla en god kvalitativ status på grundvattentäkter. Risker för kvantitativa och kvalitativa brister i grundvattnet på Sandvikenområdet är tillräckligt för att det ska anses föreligga ett behov av vattenförsörjning. Goda möjligheter finns att ansluta till det avloppsreningsverk som ligger mindre än 200 meter från Sandvikenområdet. Området är mycket tätbebyggt vilket försvårar anläggandet av enskilda avlopp.

Kommunen har i beslut, där ansökningar om avlopp avslagits, hänvisat till brist på grundvatten samt risk för saltvatteninträngning. I besluten har kommunen ansett att saltvatteninträngning och brist på grundvatten utgör en olägenhet för människors hälsa.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas. Kommunen ska se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning (se 6 § lagen [2006:412] om allmänna vattentjänster, förkortad LAV). Länsstyrelsen utövar tillsynen och får förelägga kommunen att fullgöra skyldigheten (51 § LAV).

För att det ur miljösynpunkt ska finnas ett krav på att ordna vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang förutsätts enligt lagens förarbeten att det kan förväntas att den allmänna va-anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön (se prop. 2005/06:78 s. 45). När det gäller skyddet för människors hälsa kan i förarbetena däremot inte utläsas motsvarande krav på olägenheternas omfattning eller på att den allmänna va-anläggningen påtagligt ska minska dessa.

Förutsättningen att va-frågorna behöver lösas i ett större sammanhang innebär normalt att de måste röra fler än bara ett fåtal fastigheter. Hur många som ska vara berörda beror framför allt på hur starkt hälsoskyddsbehovet gör sig gällande eller kan förväntas komma att göra det. Enligt praxis krävs vanligtvis åtminstone en något sänkt samlad bebyggelse av 20–30 fastigheter som underlag för en allmän va-anläggning (se a. prop. s. 42). I ett par avgöranden har dock en samlad bebyggelse av ett färre antal fastigheter än så bedömts utgöra ett större sammanhang (se MÖD 2010:28 och 2017:70).

Det aktuella området omfattar minst 118 bebyggda fastigheter varav 13 permanentbostäder, men det finns också uppgifter om 147 bebyggda fastigheter varav 30 permanentbostäder. Det högre antalet permanentbostäder härrör från svar på en

enkät som Skanssundets samfällighetsförening nyligen genomförde. Enligt detaljplanen är huvudbyggnadens byggnadsarea begränsad till maximalt 40 kvm. Av översiktskartor framgår dock att området är tätbebyggt och att vissa fastigheter har fler än en byggnad. Utifrån utredningen i målet är det i och för sig sannolikt att särskilt antalet fastigheter men även antalet permanentbostäder är högre än de nyss nämnda lägsta antalen. Även vid en bedömning utifrån de lägre talen rör det sig dock om ett större sammanhang i den mening som avses i 6 § LAV. Varken byggnadernas storlek eller den omständigheten att det finns fler fritidsbostäder än permanentbostäder i området leder till något annat resultat.

Fastighetskarta över Skanssundets samfällighetsförening

Frågan är därefter om hänsynen till skyddet för människors hälsa eller miljön motiverar att allmän va-försörjning ordnas.

Enligt 1991 års SGU-rapport (Grundvattenundersökning, Sandviken, Botkyrka kommun) utgörs jordarterna i Sandvikenområdet i stor utsträckning av förhållandevis genomsläppliga sand- och grusavlagringar. I rapporten anges också att de högre belägna sand- och gruslagren inte kan hålla kvar några större mängder grundvatten samt att de lägre belägna strandnära avlagringarna i hög grad utsätts för inträngande

havsvatten. Vidare anges att risken för saltvatteninträngning är stor i hela området. Enligt SGU:s beräkningar kunde grundvattenbildningen under torrår medge en försörjning av 109 hushåll för åretruntboende. Vid en betraktelse av olika delområden i Sandviken såg det dock, enligt SGU, annorlunda ut. Särskilt i de större hållområdena uppgavs grundvattenmagasinen vara mycket begränsade. SGU uttalade även att det sannolikt skulle bli mycket svårt att hålla säkerhetsavstånd till brunnar m.m. om vattenförsörjnings- och avloppsfrågor skulle lösas individuellt.

Av utredningen framgår också att grundvattnet vid flera olika lokaliseringar inom Sandvikenområdet är saltpåverkat. I skälen för att i juni 2017 avslå en ansökan om enskilt avlopp hänvisade kommunen bl.a. till att fler vattenanläggningar medför ett ökat vattenuttag. Detta befarades kunna förvärpa situationen och/eller hindra möjligheterna att åtgärda problemen med saltvatteninträngningar. Även i Tyréns slutrapport om behovet av va-utbyggnad i Näslandet, Södra Grödinge i Botkyrka kommun från april 2018 nämns att dricksvattentillgången är begränsad i de kustnära områdena i Sandviken. Där noteras också att nya avlopp beviljas restriktivt på grund av problem med grundvattenkvalitet och -kvantitet. I rapporten drogs visserligen slutsatsen att det inte behövde ordnas allmän vattenförsörjning och avlopp i något område i Näslandet. Utifrån hälsokriterier, miljörisker och vattenbalanser isolerat ansågs ändå behovet vara större i Sandvikenområdet än i jämförelseområdet i Kagghamra, där allmän va-försörjning är planerad.

Sammantaget bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det finns brister kopplade till dricksvattnet i Sandvikenområdet såväl kvantitativt som kvalitativt sett. Redan utifrån olägenheterna för människors hälsa som detta kan förutses leda till är kommunen skyldig att ordna vattenförsörjning.

Vad gäller de miljömässiga skälen har länsstyrelsen hänvisat till bristerna med områdets markegenskaper och bedömt att det finns en övergödningsproblematik i Näslandsfjärden och Himmerfjärden med en betydande risk för påverkan från enskilda avlopp. Mark- och miljööverdomstolen, som noterar att länsstyrelsen grundat sina bedömningar bl.a. på material från VISS, gör inte någon annan bedömning och

instämmer i länsstyrelsens slutsats att det även av miljöskäl finns behov av en allmän va-anläggning i området.

På grund av det anförda ska länsstyrelsens beslut fastställas, dock med den förskjutning av tidsplanen som framgår av domslutet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Mikael Hagelroth och Rikard Backelin, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Kine Karlstedt Ek.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-11-27
meddelad i
Nacka

Sid 1 (34)
Mål nr M 1858-19

KLAGANDE

Botkyrka kommun
147 85 Tumba

Ombud: N S

MOTPART

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2019-02-20; ärendenr 5673-10526-2015, bilaga 1.

SAKEN

Föreläggande enligt lagen om allmänna vattentjänster att inrätta en allmän va-anläggning för dricksvatten och spill i Sanvikenområdet, Botkyrka kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver det överklagade beslutet.

Dok.Id 611822

Postadress Box 69 131 07 Nacka	Besöksadress Sicklastråket 1	Telefon 08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 08:00–16:30
---	--	--	----------------	---

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Stockholms län fick i mars 2015 in en begäran från Skanssundets samfällighetsförening att utöva tillsyn avseende Botkyrka kommuns ansvar enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster att tillhandha hålla vattentjänster för Sandvikenområdet på Näslandet i Botkyrka kommun.

Den 20 februari 2019 beslutade länsstyrelsen att förelägga Botkyrka kommun att

- Senast den 31 december 2020 bestämma verksamhetsområde för allmänna vattentjänster avseende dricksvatten och spillvatten för åtminstone de fastigheter som omfattas av Skanssundets samfällighetsförening i Sandviken, Botkyrka kommun, samt att
- Senast den 31 december 2026 tillgodose behovet av allmänna dricksvatten- och spillvattentjänster enligt ovan bestämda verksamhetsområde genom en allmän anläggning

Botkyrka kommun har överklagat länsstyrelsens beslut.

YRKANDEN M.M.

Botkyrka kommun har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen i Stockholms län har motsatt sig ändring och vidhållit det som anförts i det överklagade beslutet.

Skanssundets samfällighetsförening har på eget initiativ inkommit med yttranden över kommunens överklagande.

UTVECKLING AV TALAN

Botkyrka kommun.

Området Sandviken

Det aktuella området består av 118 fritidshus med en maximal byggyta om 40 m², på en yta om 39 ha. Området är beläget längst ut på en udde på fastigheten Hörningsholm 2:44. Några av husen bebos permanent men den övervägande delen bebos endast sporadiskt. De boende i området är organiserade i Skamssundets samfällighetsförening.

Behov av gemensam anläggning för dricksvatten

Det är riktigt som framgår av länsstyrelsens beslut att jordarterna i området i stor utsträckning utgörs av förhållandevis genomsläppliga sand- och grusavlagringar. Det är också riktigt att de högre belägna sand- och gruslagren genom sin höga vattengenomsläpplighet inte kan kvarhålla några större mängder grundvatten och att de lägre belägna, strandnära sand- och grusavlagringarna i hög grad utsätts för inträngande havsvatten. Det är avslutningsvis också riktigt att risken för saltvatteninträngning i brunnarna ökar vid överuttag.

Den grundvattenutredning som gjorts av Sveriges geologiska undersökning, SGU, 1991-11-05 visar att grundvattenbildningen i sig under torrår för Sandvikenområdet som helhet kan försörja 109 permanentboende hushåll. Beräkningen visar också att grundvattenmagasinen som helhet är tillräckligt stora för att klara 146 permanentboende hushåll under sommarmånaderna. Vid beräkningen har SGU utgått från att ett permanentboende hushåll med tre personer gör av med 730 liter vatten per dygn Motsvarande siffra för icke permanentboende kan vara så låg som 100 liter per dygn och hushåll.

Mot bakgrund av områdets nuvarande karaktär av fritidshusområde samt kommunens intentioner enligt gällande översiktsplan att bevara området som sådant visar SGUs beräkningar att den förefintliga mängden grundvatten är tillräcklig för att sörja för de boendes behov av vatten med nuvarande system av två gemensamma tappkranar (den norra och den södra) inom området.

Den slutsats som kan dras av SGUs beräkningar är att det med dagens vattenförbrukningsnivåer inte föreligger någon nämnvärd brist på grundvatten. Därmed finns inte heller någon påtaglig risk för saltvatteninträngningar i brunnarna.

Det finns således inte någon beaktansvärd risk för människors hälsa eller miljön med avseende på mängden dricksvatten. Det finns därför inte i nuläget heller inget behov av att i ett större sammanhang ordna en gemensam lösning för dricksvatten på kvantitativ grund.

Det framhålls även i länsstyrelsens beslut att vattenkvaliteten skulle vara bristfällig. Av vattenprover som tagits under våren 2017 framgår emellertid att kloridhalten varierat i de olika brunnarna men varit i huvudsak mycket låg (mindre än 20 mg/l) eller låg (20-50 mg/l). I något enstaka fall har kloridhalten varit måttlig (50-100 mg/l). (Analys av kloridhalt i dricksvatten av Izabella Hilmevall). Enligt Livsmedelsverkets råd (2015) om enskild dricksvattenförsörjning är vatten med en kloridhalt om 100 mg/liter eller mer tjänligt med anmärkning. Grunden för anmärkningen är teknisk, inte hälsomässig. Halter över 300 mg/liter får anmärkning även på estetisk grund. Halter över 50 mg/liter kan enligt Livsmedelsverket indikera påverkan av salt grundvatten, avlopp, deponi, vägsalt eller vägdragvatten.

Under alla förhållanden kan sambandet mellan saltvatteninträngning i brunnarna och brunnarnas djup samt närhet till havet med fog ifrågasättas utifrån den analys av kloridhalten i dricksvattnet som Izabella Hilmevall gjort.

Den senaste kontrollen av dricksvattnet som förening låtit göra i maj 2018 visade att vattnet var tjänligt såvitt avser föreningens bägge brunnar. I augusti 2017 tog föreningen också prover av dricksvattnet. Resultatet av analysen visade att vattnet var tjänligt med anmärkning såvitt avser den norra brunnen och tjänligt i den södra. Föreningen har därutöver också tagit vattenprover i juli 2016, i september 2015 och i juni 2014. Vattenproverna visade att vattnet var tjänligt med anmärkning i den norra brunnen år 2014, 2015 och 2016. I den södra brunnen var vattnet tjänligt med anmärkning 2014 och otjänligt 2015 till följd av höga halter bly (uppgift saknas för 2016). Såvitt avser kloridhalten uppmättes den i den norra brunnen för år 2015 till 6,2 mg/liter och i den södra brunnen till 10 mg/liter. För år

2014 var motsvarande värden 9,4 mg/liter i den norra brunnen och 7,1 mg/liter i den södra. För år 2016-2018 finns ingen uppgift såvitt Kommunen känner till.

I sammanhanget kan Statens Va-nämnds beslut 2015-07-301 ärende BVa 77 tjäna till ledning. I målet hade Länsstyrelsen förelagt en kommun att bestämma verksamhetsområde för vatten och avlopp inom viss angiven tid samt att sörja för att en allmän va-anläggning kom till stånd inom viss angiven tid. Kommunen överklagade länsstyrelsens beslut och yrkande att det skulle upphävas. Länsstyrelsen uttalade att det tagits vattenprover under 2013 och 2014. I januari 2013 var vattnet tjänligt med anmärkning till följd av lågt pH och något förhöjda värden av koppar och mangan. I juni 2013 visade vattenprov att vattnet var otjänligt på grund av för höga kopparhalter. I juli 2013 var vattnet tjänligt med anmärkning till följd av för höga manganhalter. I mars 2014 visade vattenprover att vattnet var tjänligt. Utredningen i målet kunde inte fastställa orsaken till de förhöjda halterna av koppar och mangan. Va-nämnden fann att utredningen inte gav tillräckligt stöd för att riskerna var sådana att de av hälsoskäl skulle motivera den av länsstyrelsen förelagda utbyggnaden. Inte heller gav utredningen, enligt Va-nämnden, tillräckligt stöd för att en allmän va-anläggning skulle förhindra eller väsentligt motverka påtagliga olägenheter för miljön. Länsstyrelsens beslut upphävdes därför.

Det finns mot bakgrund av det sagda ingen beaktansvärd risk för människors hälsa eller miljön med avseende på dricksvattnets kvalitet. Därmed finns inte heller på den grunden ett behov av att ordna vattenförsörjningen i ett större sammanhang.

De nu nämnda slutsatserna, att det inte finns behov av att ordna vattenförsörjningen i ett större sammanhang, varken av hänsyn till människors hälsa eller av hänsyn till miljön vinner dessutom starkt stöd i den rapport som Tyréns sammanställt 2018-04-10 där behovet av VA-utbyggnad i Näslandet, södra Grödinge genomlyses. Av rapporten framgår bland annat att det önskemål som finns bland de boende om ett kommunalt vattenförsörjningssystem sannolikt har sin grund i ett önskemål om bättre standard snarare än ett behov enligt 6 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Det finns således, utifrån avsaknaden av behov utifrån ett hälso- eller miljöperspektiv, inte ett behov av någon annan lösning för vattenförsörjningen än den i dagsläget rådande. Detta gör att det inte heller finns något "större sammanhang" enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänsters mening som skulle kunna bli aktuellt för utbyggnad av en kommunal anläggning. För att ett område ska vara aktuellt för utbyggnad av en allmän VA-anläggning krävs enligt förarbetena (prop. 2005/07:78 s. 42 jfr prop. 1955:121 s. 61) att det är fråga om ett område bestående av 20-30 fastigheter i en relativt samlad bebyggelse. Dessa fastigheter ska ha ett behov av utbyggnad. I förevarande fall saknas sådant behov.

Behov av en gemensam anläggning för avlopp

Länsstyrelsen motiverar sitt beslut att förelägga kommunen att bestämma verksamhetsområde och ordna (vatten och) avlopp i ett större sammanhang med att förhållandena för enskilda avloppsanläggningar och avloppslösningar är dåliga inom Sandvikenområdet samt att det kan innebära svårigheter att hålla säkerhetsavstånd till närliggande brunnar. I VA-planen kommer ingå en plan för utbyggnaden av den allmänna Va-anläggningen.

Dock behövs ytterligare utredning gällande avloppsfrågan innan det finns tillräckligt underlag för att det ska vara möjligt att göra en bedömning av behovet av att, utifrån behovet av skydd för människors hälsa eller miljön, ordna avlopp i ett större sammanhang. Den utredning som finns tillgänglig i dagsläget är ofullständig och inte tillräckligt klargörande. Som en konsekvens härav håller kommunen för närvarande på att utreda behov och möjligheter kopplade till (vatten och) avlopp i Kommunen, däribland Sandvikenområdet. Detta utredningsarbete kommer att mynna ut i en VA-plan där det anges hur hela Kommunens behov av VA-försörjning ska ordnas.

Att det nu aktuella området är kuperat samt relativt tätbebyggt är i sig inte en tillräcklig förutsättning för att bygga ut ett allmänt system för avlopp under påstående att det är nödvändigt med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön.

Avslutningsvis, enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska markanvändning och samhällsbyggande ske på ett sätt som sammantaget främjar en långsiktigt god hushållning. Det är inte att främja en långsiktigt god hushållning att i ett område som det aktuellt bygga ut en kommunalt Va-anläggning när det varken behövs eller är önskvärt ur miljö- eller hälsosynpunkt. Tvärtom skulle en utbyggnad innebära påfrestningar på miljön genom den förmodat ökade konsumtionen av vatten utan att några fördelar vinnas ur hälsosynpunkt.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har hänvisat till beslutsmotiveringen i överklagade beslutet.

Skanssundets samfällighetsförening

Inledning

Den sammantagna utredningen som genomförts för Sandvikenområdet, av bl.a. Sveriges geologiska undersökning ("SGU"), visar att vattenförsörjningen inte kan baseras på enskilda vattenintäkter i området och att grundvattentillgången är starkt begränsad, att risken för salt grundvatten är stor i Sandvikenområdet och att angivna säkerhetsavstånd gör att det blir svårt att lösa avloppsfrågor individuellt i området. Det finns således ett behov av att Botkyrka kommun tillhandahåller VA-tjänster i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Sandvikenområdet består av 147 anslutna fastigheter med cirka 15 stycken permanenta bostäder och resterande hus fritidshus. De boende är organiserade i Föreningen.

Grundvattenmängd

Det är självklart oväsentligt hur mycket vatten som kan magasineras på ett område om motsvarande vattenmängd inte finns tillgänglig. Således kan någon hänsyn inte tas till att grundvattenmagasinen skulle klara 146 permanentboende hushåll när vattenmängden i området enbart räcker till 109 hushåll. Några andra slutsatser än att grundvattnet max räcker till 109 hushåll går således inte att dra av SGU:s Rapport.

Det kan vidare konstateras att beräkningen i SGU:s rapport är rent teoretisk och baserad på hela Sandvikens areal om totalt ca 39 ha, d.v.s. beräkningen utvisar inte vilken mängd vatten som går att utfå ur de två allmänna tappkranarna/brunnarna i Sandvikenområdet. De två brunnarna kan omöjligt ha tillgång till hela det 39 ha stora grundvattenområdet. Till stöd för detta framgår det bl.a. i SGU:s rapport att det knappast skulle vara en enkel uppgift att få fram motsvarande mängder grundvatten inom området och att det, för att få tillgång till nämnda mängd grundvatten, bl.a. skulle krävas särskilda undersökningar med bl.a. prov-pumpningar samt sannolikt flera välplacerade brunnar.

I SGU:s Rapport har även en undersökning gjorts av grundvattenförsörjningen i mindre delområden av Sandvikenområdet. Denna undersökning har utvisat att grundvattentillgången på flera områden är närmast obefintlig (bl.a. hänvisas till grundvattenmängden på hällområdet (från det sydligaste vägskalet ner till grusområdet på udden) med 15-20 hushåll som har tillgång till en sådan mängd grundvatten som inte ens skulle räcka till ett hushåll). Slutsatsen i SGU:s Rapport är att vattenförsörjningen klart inte kan baseras på enskilda vattentäkter för hela Sandvikenområdet och att vattenförsörjningen måste ordnas centralt för att samtliga hushåll ska kunna erhålla tillgång till tillräcklig mängd vatten. Detta bekräftas även i ett e-postmeddelande från A.F. Miljöutredare i Botkyrka kommun, den 6 november 2007, där han konstaterar att grundvattenmängden är begränsad och inte är tillräcklig för att tillgodose vattentillförseln till samtliga hushåll på delområdet. Han uppger i sammanhanget bl.a. att grundvattnet på det totala hällmarksområdet med ca 35-40 fastigheter endast beräknas räcka till ca 9 hushåll.

Även i ett utlåtande från Botkyrka kommun den 23 januari 1992 kring grundvattenproblemet i Sandvikenområdet framgår det att det är dålig grundvattentillgång i området. Även i utlåtandet konstateras att vattenförsörjningen skulle behöva ordnas centralt för att samtliga hushåll skulle kunna få tillgång till vatten. Botkyrka Kommun själv har således medgett att det föreligger brist på grundvatten i Sandvikenområdet. Vad Botkyrka kommun har anfört i

överklagandet i denna del motsäger således på ett uppenbart sätt vad Botkyrka kommun själv kommit fram till för slutsats i samma fråga baserat på sakkunnigutredning.

Som redan anförts finns 147 till föreningen anslutna fastigheter med cirka 15 stycken permanenta bostäder och resterande hus fritidshus. Därtill pågår många utbyggnader och nybyggnationer av Attefallshus i området. Med hänsyn till vad som ovan redovisats avseende grundvattenmängden i Sandvikenområdet (maximalt tillräckligt för 109 hushåll om grundvatten skulle kunna inhämtas från Sandvikenområdets hela yta enligt en teoretisk beräkning) är grundvattenmängden klart otillräcklig på området. Detta särskilt under sommarmånaderna då det i praktiken finns ca 75 permanent bebodda hushåll på området. Därtill använder även badgäster och besökare vattnet i de allmänna brunnarna.

Antalet personer som vistas i Sandvikenområdet har ökat stadigt under de senaste åren. En översiktlig sammanställning över antalet besökare på området under de senaste åren har gjorts. Det bör noteras att sammanställningen dock är långt ifrån heltäckande och visar endast de besökare som passerat in till Sandvikenområdet genom två av de sammanlagt fem grindarna och som dessutom använt sig av en grindapp istället för nyckel för att öppna de två grindarna. Det är således troligt att det verkliga antalet besökare är väsentligen högre än vad som anges i sammanställningen. Det bör vidare noteras att Sandvikenområdet numera besöks kontinuerligt under året och att nämnda sammanställning således inte endast är hänförlig till sommarmånaderna.

Att vattenmängden på Sandvikenområdet är otillräcklig får även stöd i en enkätundersökning som Föreningen gjorde under perioden den 30 april 2019 till den 5 maj 2019, där 115 av totalt 147 fastigheter deltog. Av enkätundersökning framgår det att av de som deltog har 101 hushåll tillgång till enskild brunn, 14 hushåll använder någon av de två allmänna brunnarna och att 6 av dessa även medtar vatten hemifrån. Det har således skett en ökning av

hushåll som använder enskilda brunnar sedan den senaste enkätundersökningen som föreningen utförde år 2003. Ur enkätundersökningen går det att utläsa att Botkyrka kommuns påstående om att husen i området har karaktären av enkla fritidsboenden inte längre stämmer överens med verkligheten, då de flesta av hushållen som har tillgång till enskild brunn även har vatten indraget. Det sistnämnda innebär i sig en ökning av uttag av grundvattnet. Detta stöds bl.a. av SGU:s Rapport i vilken det framgår att hushåll med indraget vatten kan tänkas ha en vattenförbrukning som motsvarar normalt permanentboende. Av de hushåll som medverkat i Enkätundersökningen har 49 hushåll under en viss period mellan åren 2017 och 2018 noterat avbrott i vattenförsörjningen från de enskilda och/eller de allmänna brunnarna. Detta är en stark indikation på att vattenmängden i Sandvikenområdet är otillräcklig.

De slutsatser som går att dra från enkätundersökningen avseende vattenmängden i området i kombination med de iakttagelser som gjorts i SGU:s Rapport utvisar sammantaget att vattenmängden i Sandvikenområdet är otillräcklig och att det, i motsats till vad som Botkyrka kommun anfört, faktiskt föreligger brist på grundvatten.

Risk för saltvatteninträngning

I SGU:s Rapport framgår det att de geofysiska mätningarna som har gjorts i Sandvikenområdet klart visar att risken för salt grundvatten är stor i hela området. Samma sak framgår även av länsstyrelsens beslut om den 20 februari 2019 och i Botkyrka kommuns protokoll från den 10 februari 1992.

I SGU:s Rapport framgår vidare att flera kända brunnar, redan vid upprättandet av rapporten år 1991, var så djupa att de redan då kan ha haft kontakt med det underliggande salta grundvattnet. Enligt rapporten drar djupa brunnar, belägna nära stranden med stort uttag, snabbt in salt grundvatten. Enligt rapporten kan även närliggande brunnar skadas för det fall saltvatteninträngning sker i en enskild brunn. Motsvarande information framgår även i

ett PM som upprättats av Tyréns den 10 maj 2004. Enligt PM:et kan ökade uttag ur brunnar leda till saltvatteninträngning och även närheten mellan brunnarna kan påverka saltvatteninträngningen.

I SGU:s Rapport framgår det att ett tiotal enskilda borrhälsar fanns belägna på Sandvikenområdet år 1991. Idag har antalet brunnar väsentligen ökat, något som bland annat går att utläsa ur enkätundersökningen. Detta innebär att inte bara uttaget ur brunnarna ökat genom den ökade vattenanvändningen på området, utan även att brunnarna har placerats allt närmare varandra.

Mot bakgrund av ovan är risken för saltvatteninträngning således markant högre i dagsläget än vad den var vid upprättandet av SGU:s Rapport år 1991.

Höga halter klorid i grundvattnet kan utgöra en indikator på att saltvatteninträngning har skett/håller på att ske. Botkyrka kommun har i rapport 2008:3, "Grundvatten i Botkyrka kommun – Analyser av vatten från enskilda brunnar 1986-2006", sammanställt provtagningsresultat från bl.a. Sandvikenområdet. I denna rapport har medelhalten klorid uppmätts till 156mg/l, d.v.s. en hög halt. Detta indikerar på saltvatteninträngning i Sandvikenområdets grundvatten redan år 2008. Mätningen utvisade särskilt höga halter i en djupborrad brunn i strandnära läge. Som ovan anförts är denna typ av brunn en av de mest utsatta typerna för saltvatteninträngning. Som ovan konstaterats föreligger spridningsrisk så snart saltvatteninträngning skett i en brunn. Det har även i enkätundersökningen framgått information, utöver det ökade uttaget av grundvatten, som tyder på saltvatteninträngning. Det har bland annat anförts att vattnet har haft saltsmak.

I PM:et framgår det att genomströmningen i marklagren kan forceras vid ökade vattenuttag och att vattnets uppehållstid i grundvattenmagasinet därmed minskar. Eftersom nedbrytningen av bakterier och virus är tidsberoende ökar detta risken för smittspridning. Utöver

ökade kloridhalter i vattnet försämrar således vattenkvaliteten även i övrigt vid överuttag av grundvattnet.

Botkyrka kommun har genom en hänvisning till en rapport som sammanställts av Tyréns den 10 april 2018 framhållit att det av rapporten framgår bland annat att det önskemål som finns bland de boende om ett kommunalt vattenförsörjningssystem sannolikt har sin grund i ett önskemål om bättre standard snarare än ett behov enligt 6 § LAV. Det kan emellertid ifrågasättas vilken inverkan nämnda rapport ska ha i en rättslig bedömning av huruvida det föreligger hälsoskydd enligt LAV mening. Behovsrapporten utgår nämligen utifrån en behovsanalys där ett antal kriterier ger olika poäng varpå poängen räknas samman i ett poängssystem. Det finns inget stöd i förarbetena till LAV, när det gäller skyddet för människors hälsa, att uppställa sådana förutsättningar vid bedömningen av behovet av en allmän Va-anläggning (jfr. MÖD 2017:70).

I Behovsrapporten anges att följande kriterier ska användas för att bedöma ett områdes behov av Va-anläggning: hälsoskydd (badvattenkvalitet, dricksvattenkvalitet och dricks-vattenkvantitet), miljöskydd (recipientskydd, förutsättningar för enskilda avlopp och förutsättningar för att upprätthålla god vattenbalans) samt storlek och omfattning (antal fastigheter och andel fastigheter med folkbokförda). För varje delområde ges ett antal poäng. Det totala antalet poäng ska därefter jämföras med Kagghamraområdet, ett område i vilket det har beslutats om utbyggnad av allmän VA-försörjning. Vid bedömningen av skyddet för hälsa har Sandvikenområdet fått 7 poäng och Kagghamraområdet 5 poäng. Enligt Behovsrapporten har Sandviken således, ur ett hälsoperspektiv, ett större behov av VA-anläggning än Kagghamraområdet. Vid bedömningen av skyddet för miljö har Sandvikenområdet fått 8,5 poäng och Kagghamraområdet 6 poäng. Enligt Behovsrapporten har Sandviken således, även ur ett miljöperspektiv, ett större behov av VA-anläggning än Kagghamraområdet. Det är inte förrän antalet fastigheter respektive andelen permanent-

boende tas in i beräkningen som Kagghamraområdet erhåller mer poäng än Sandvikenområdet. Såsom ovan uppfyller Sandvikenområdet 6 § LAV:s krav på ”större sammanhang”. Sandvikenområdet har således enligt Behovsrapporten ett klart behov av vattenförsörjning med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö. Behovsrapporten kan således inte heller av ovan redovisade anledning anses utgöra ett stöd för Botkyrka kommuns inställning att Sandvikenområdet saknar behov av VA-anläggning.

Vid behovsbedömningen bör även hänsyn tas till Havs- och vattenmyndighetens vägledning för kommunal VA-planering från den 27 januari 2014, Bilaga 12, (”Vägledningen”). I denna föreslås bland annat att en utgångspunkt vid kommunens bedömning i VA-frågan dels ska vara behovet av långsiktigt hållbar VA-försörjning i ett område och dels ska vara möjligheterna att tillgodose behoven genom VA-utbyggnad. Sandvikenområdet ligger mindre än 200 meter från avloppsreningsverket Himmersfjärdsverket. Det föreligger således mycket goda möjligheter att tillgodose Sandvikenområdets behov genom VA-utbyggnad. I Vägledningen finns också exempel på tre olika kommuners prioriteringsmodeller. Det kan noteras att Sandvikenområdet skulle uppfylla kraven enligt samtliga tre prioriteringsmodeller.

Vidare är det enligt fast rättspraxis, angående hälsoskyddet, tillräckligt att olägenheter för människors hälsa kan förutses för att det ska anses finnas ett behov av en allmän Va-anläggning (se MÖD 2017:70). Det framkommer även av förarbetena att hänvisningen till hälsoskyddet är betydligt vidare än det tidigare använda uttrycket ”till förekommande av sanitär olägenhet” och att hälsoskyddsaspekten ger möjlighet till en fortlöpande anpassning till de med tiden successivt ökande anspråken på hygienisk standard (se SOU 2004:64 s. 159 samt prop. 2005/06:78 s. 42). Vid beaktande av att dricksvattenförsörjningen har både bristande kvantitet och kvalitet i området måste det anses föreligga en sådan olägenhet för människors hälsa som avses i 6 § LAV.

Det är svårt att anlägga enskilda avlopp på grund av den täta bebyggelsen, de små tomterna och topografin (Sandvikenområdet består till stor del av tre bergåsar). Därtill utgör även strandskyddsområdet en stor inskränkning i möjligheterna att placera ut avlopp. Det bör noteras att det har funnits ett förbud mot att anlägga enskilda avlopp på Sandvikenområdet sedan år 1992, vilket styrker att det inte är lämpligt med enskilda avlopp på området. Förbudet har visserligen nyligen upphävts, men inga nya ansökningar har godkänts sedan dess.

Enligt PM:et fanns det 65 rapporterade avloppsanläggningar på Sandvikenområdet år 2004. Som tidigare nämnts visar Enkätundersökningen att antalet hushåll som gör uttag av grundvatten från enskild brunn har ökat, innebärande att fler av hushållen har vatten indraget. En konsekvens av att fler hushåll har vatten indraget är att mängden avloppsvatten ökar, eftersom indraget vatten möjliggör användningen av exempelvis diskmaskin, tvättmaskin och dusch. Behovet av en fungerande gemensam avloppsanläggning ökar således varje år.

Vid upprättandet av PM:et år 2004 angavs att det, av de totalt 65 rapporterade avloppsanläggningarna, endast var 13 stycken som var av modern typ och som uppfyllde de dåvarande kraven. Övriga avloppslösningar, d.v.s. 52 stycken, konstaterades vara enkla med låg reningsgrad. Antalet avlopp som inte uppfyller aktuella krav är väsentligen ännu högre i dagsläget.

Såsom bl.a. anges i Botkyrka kommuns utlåtande blir avloppsvatten del av grundvattnet efter att det släpps ut. Det är således viktigt att avloppsanläggningarna fungerar bra så att inte bakterier eller andra föroreningar transporteras ner till grundvattnet. Enligt PM:et framgår att avloppsvatten kan utgöra en betydande andel av grundvattnet och att det i tät bebyggelse kan uppstå påtagliga vattenkvalitetsproblem på grund av avloppsinfiltration.

De enskilda avloppsanläggningarna i Sandvikenområdet utgör således inte bara ett problem på grund av att angivna säkerhetsavstånd inte kan hållas utan även på grund av avloppsanläggningarnas bristfälliga utformning. Sammantaget råder stor risk för att bakterier och föroreningar förs vidare från avloppsanläggningarna till grundvattnet och brunnarna. Detta stöds bland annat av provtagningsresultat från den ena av de allmänna brunnarna den 26 augusti 2013. Provet utvisar ett e.coli-värde om 25 stycken/100 ml innebärande att vattnet var otjänligt. Brunnen kunde inte användas under ett helt år efter detta. e.coli-förekomst i dricksvatten beror ofta på att avloppsvatten har blandats med dricksvattnet.

Länsstyrelsen har i sitt beslut konstaterat att intilliggande vatten (Näslandsfjärden och Himmerfjärden) har otillfredsställande respektive måttlig ekologisk status. Enligt PM:et orsakar de utsläpp som sker från de bristfälliga avloppsanläggningarna övergödning och sanitära problem med både förorenat grund- och ytvatten. Med anledning av den ekologiska status som råder vid Sandvikenområdets intilliggande vatten utgör avloppen inte bara hälsomässiga olägenheter utan även miljömässiga olägenheter.

Av förarbetena till LAV framgår det därtill att hänvisningen till hälsoskyddet medför en fortlöpande anpassning till de med tiden successivt ökande anspråken på hygienisk standard (prop. 2005/06:78 s. 42). Att ha tillgång till exempelvis dusch måste anses utgöra en för tiden hygienisk standard och för att det ska vara möjligt i Sandvikenområdet behöver avloppsförsörjningen i området lösas gemensamt då det annars finns en stor risk för grundvattenförorening.

Så som länsstyrelsen har angett i sitt beslut finns det således ett behov av att lösa avloppsförsörjningen gemensamt, d.v.s. 6 § LAV:s rekvisit är uppfyllda.

Sammanfattningsvis föreligger ett sådant behov enligt 6 § LAV att Botkyrka kommun ska ordna både vattenförsörjning och avlopp till Sandvikenområdet. I avseendet är det relevant

att, såsom Botkyrka anför i Utlåtandet, notera att det är av stor vikt att avloppsvattnet, efter att det blivit hanterat på ett korrekt sätt, återförs till grundvattnet. Detta för att undvika minskade grundvattennivåer. I förevarande situation är det således av vikt att Botkyrka kommun ordnar både vattenförsörjning och avlopp. För det fall endast avlopp ordnas av kommunen skulle hushållen inom Sandvikenområdet fortsatt ta ut grundvatten från området som därefter inte återförs till området, innebärande att grundvattennivåerna blir att minska i allt snabbare takt.

Kommunen

Kommunen har genmält följande.

Behovet av allmän va-anläggning enligt 6 § LAV ska – med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö – rimligen bedömas i förhållande till såväl antalet fastigheter med bebyggda bostäder samt typ av bostäder, d.v.s. hur bostäderna är bebodda. Några av husen bebos permanent (13 stycken) men den övervägande delen bebos endast sporadiskt. Kommunen bestrider således att området utgör ett sådant större sammanhang, som bl.a. krävs enligt 6 § LAV. Se BVa 94 (Va 540/12) som rörde ett område om 31 fastigheter varav knappt hälften (d.v.s. 15 stycken) var bebodda med totalt drygt 30 personer. Va-nämnden menade att området inte utgjorde sådant större sammanhang och framhöll att vid bedömningen ska beaktas storleken på bygdens befolkningsunderlag.

I avgörandet MÖD 2017:70 konstateras att en förutsättning för utbyggnad av den allmänna va-anläggningen är att behovet ska finnas hos fler än bara ett fåtal fastigheter. Hur många som ska vara berörda är framför allt beroende av hur starkt hälsoskyddsbehovet gör sig gällande eller kan förväntas komma att bli. Vid bedömningen av hälsoskyddsbehovet har således områdets karaktär av fritidsområde, det begränsade antalet permanentbostäder och den genom detaljplanen kraftigt begränsade byggnadsrätten stor betydelse.

Det är ostridigt i målet att jordarterna i området i stor utsträckning utgörs av förhållandevis genomsläppliga sand- och grusavlagringar. Det är också riktigt att de högre belägna sand-

och gruslagren genom sin höga vattengenomsläpplighet inte kan kvarhålla några större mängder grundvatten. Av denna anledning har kommunen under åren genomfört ett antal undersökningar och prover för att kontrollera vattenkvalitet och tillgång för de boende i området. En av dessa undersökningar var den rapport som togs fram av SGU år 1991. I SGU-rapporten framkommer att Sandvikenområdet under torrår har begränsningar (brist på grundvatten eller risk för saltvatteninträngning). Av rapporten framkommer dock också att grundvattenbildningen i sig under torrår som helhet kan försörja 109 permanentboende hushåll. Beräkningen visar också att grundvattenmagasinen som finns idag som helhet är tillräckligt stora för att klara 146 permanentboende hushåll under de torra sommarmånaderna. Mot bakgrund av föreningens yttrande härvid kan enbart konstateras att oavsett om grundvattenmängden beräknas till 109 eller 146 permanenthushåll, är mängden grundvatten tillräcklig för att räckta till det antal permanenthushåll som finns idag (13 stycken) samt det totala antalet fritidsbostäder. Notera härvid att vid beräkningen av vattentillgången har SGU utgått från att ett permanentboende hushåll med tre personer gör av med 730 liter vatten per dygn. Motsvarande siffra för icke permanentboende kan vara så låg som 100 liter per dygn och hushåll.

Kommunen är medveten om områdets begränsningar och har av denna anledning via planbestämmelserna i detaljplanen kraftigt begränsat byggrätten i området, såväl avseende bostadshusens byggyta (max 40 kvm) såsom föreskrivna krav på bygglov för t.ex. borrhning av brunnar och tillståndsplikt för enskilda avlopp. Vattenförsörjning sker idag genom förefintliga grundvattenmagasin samt de två för området gemensamma brunnarna - d.v.s. en centralt anordnad vattenförsörjning. Enligt SGU:s beräkningar är således den förefintliga mängden grundvatten tillräcklig för att sörja för de boendes behov av vatten samt i överensstämmelse med nuvarande system, d.v.s. med två centralt anordnade gemensamma brunnar. Notera även att kommunens intentioner enligt översiktsplanen är att bevara området som ett fritidsområde.

Vid bedömningen av behovet enligt 6 § LAV ("ett större sammanhang") är det självfallet så att antalet besökande inte har någon betydelse utan enbart antalet fastigheter med bostadshus (samt typ av bostad). Det skulle vara orimligt att ålägga en kommun en skyldighet

att bygga ut sin allmänna va-anläggning enligt 6 § LAV enkom eller huvudsakligen beroende av antalet tillfälligt besökande på en plats i kommunen under en begränsad period.

Föreningen uppehåller sig i hög grad kring riskerna med saltvatteninträngning i djupborrade brunnar i området. Saltvatten kan identifieras genom mätning av kloridhalten i vattenprover. Såsom Kommunen tidigare framhållit framgår att kloridhalten varit i huvudsak mycket låg (mindre än 20 mg/liter) eller låg (20-50 mg/liter), se analys av kloridhalt i 18 dricksvattenbrunnar av Izabella Hilmevall 2017. Föreningen hänvisar i sitt yttrande till en rapport med analyser av vatten från enskilda brunnar i Botkyrka kommun åren 1986-2006 (rapport 2008:3). I Sandvikenområdet har vattenprover tagits från fyra stycken dricksvattenbrunnar, vilka visar att medelhalten uppgår till 156 mg/liter. Resultatet är dock missvisande eftersom ett utstickande värde som beror på viss saltpåverkan t.ex. på grund av en misskött eller felaktigt borrade brunn genererar ett alltför högt medeltal: I detta fall visade 3 av 4 prov låg halt (20-50 mg/liter) medan ett prov visade en mycket hög halt om 740 mg/liter. Nämnas bör att brunnen med den höga kloridhalten är djupborrad och är placerad i strandnära läge. Mot bakgrund av det fåtal prover som tagits, att alla prover utom ett visat på låga halter klorid samt att det inte framgår var dessa prover tagits kan medelvärdet knappast anses utgöra ett representativt värde för området i sig. Vidare framgår av Livsmedelsverkets råd att halter mellan 100 mg/liter och 300 mg/liter får en anmärkning på estetisk grund och inte hälsomässig. Proverna visar således att vattnet är tjänligt.

Föreningens uppgifter om att 101 hushåll har tillgång enskild brunn och indraget vatten är inte kända av kommunen. Detaljplanen föreskriver att bygglov krävs för borrhning av egen brunn. Av kommunens ärendelista för sökta bygglov för borrhning av egen brunn i Sandvikenområdena framkommer att totalt 11 stycken fastigheter sökt bygglov mellan åren 2000 till 2016 och att kommunen beviljat fyra stycken bygglov. Om borrhning av egen brunn sker utan bygglov kan det medföra påföljd enligt 11 kap PBL, d.v.s. byggsanktionsavgift för åtgärder som är utförda utan startbesked. Med anledning av detaljplanens föreskrifter samt de facto antalet ansökningar ifrågasätts och bestrids föreningens uppgifter.

Trots föreningens uppgifter om ca 100 otillåtet borrhade brunnar visar proverna som tagits i området på tjänligt vatten och inte heller någon ökad saltvatteninträngning i brunnarna.

Den slutsats som kan dras av SGU:s beräkningar från 1991 samt mot beaktande av dagens förhållande är att det med dagens vattenförbrukningsnivåer inte föreligger någon brist på grundvatten och att den risk för saltvatteninträngning som förelåg år 1991 varken har ökat eller minskat. Det finns således ingenting som tyder på att det skulle föreligga någon risk för människors hälsa eller miljön eller att riskerna för saltvatteninträngning skulle ha ökat. Föreningens argumentation bygger enbart på ett spekulativt antagande att de regelstridigt borrhade brunnarna skulle antas ha en sådan effekt på grundvattnet. Den utredning som presenterats ger således inte tillräckligt stöd för att riskerna skulle vara sådana att de av hälso-skäl skulle motivera den av länsstyrelsen förelagda utbyggnaden. Tvärtom framgår av SGU-rapporten att det förevarande (centrala) system med grundvattenmagasinen som finns idag samt de två gemensamma brunnarna är tillräckliga för att ordna vattenförsörjningen i området.

Föreningen har i övrigt hänvisat till att avloppsreningsverket Himmersfjärdsverket ligger mindre än 200 meter från Sandvikenområdet. Det ska dock härvid förtydligas att denna lokalisering inte har någon betydelse för möjligheterna till vattenförsörjning i Sandviken eftersom det är Himmerfjärdsverkets enskilda vattenledning som förser avloppsreningsverket med vatten. Närmaste lokalisering för kommunens vattenförsörjning ligger 5-6 km bort.

Vad beträffar avloppslösningar är det inte tillräckligt i sig att det nu aktuella området är kuperat samt relativt tätbebyggt för att det ska anses föreligga en risk för människors hälsa och miljön. Det finns många olika system för avloppsrening vid enskilda avlopp och anledningen till att kommunen ej gett tillstånd till enskilda ansökningar beror på att avloppssystemet som presenterats inte klarat gällande krav för rening och placering. Systemet har således i de enskilda fall som tillstånd inte medgivits inte hållit tillräcklig teknisk standard för att vara godtagbart. Härvid ska noteras att den största delen av avloppsvattnet består av gråvatten, så kallat BDT-vatten (avloppsvatten från bad, disk

och tvätt). Gråvatten har normalt sett stor volym, men ringa belastning på miljö och grundvatten och kan renas separat med enklare metoder, till exempel genom slamavskiljning och avloppsinfiltration. Svartvattnet, som är själva toalettavfallet står för en väldigt liten del, men det är i detta vatten som de flesta föroreningarna och smittoämnen finns, som till exempel e.coli.

I dag finns tekniskt mycket bra, säkra och miljövänliga system för att hantera gråvatten respektive svartvatten och det går att på ett enkelt sätt separera grå- och svartvattnet från varandra för rening.

Kommunens förbud mot att anlägga enskilda avlopp från 1992 är upphävt, bland annat beroende av att det numera – mot bakgrund av den tekniska utvecklingen de senaste 30 åren - är fullt möjligt att anlägga säkra enskilda avlopp även inom områdets mer sårbara terräng. Kommunens möjlighet att bevilja enskilda avlopp beror således på den typ av avloppssystem som omfattas av den enskilde fastighetsägarens ansökan. I och med den tekniska utvecklingen går det att, även i kuperade och tätbebyggda områden, ordna enskilda avlopp som på ett säkert sätt renar gråvatten och svartvatten. Det föreligger således inga sådana skäl till skydd för människors hälsa eller miljön som gör att avloppssystemet i området behöver hanteras via kommunens allmänna va-anläggning. Det ska understrykas att då tillstånd givits för att anordna en enskild avloppsanläggning är det den enskilde fastighetsägarens ansvar att tillse att den löpande sköts och kontrolleras så den alltid uppfyller gällande föreskrifter. Dåligt skötta anläggningar kan på intet sätt inte vara ett argument för att kommunen ska bygga ut det allmänna va-systemet.

Det ska härvid understrykas att enskilda avlopp som ej innehar föreskrivet tillstånd är olagliga och vilka fastighetsägare kommer att omgående föreläggas med vite att omgående söka tillstånd för - inklusive de ombyggnads- och rivningsarbeten som detta medför. Notera härvid också möjligheten att påföra byggsanktionsavgift. Föreningen anger i sitt yttrande att det finns fler än 52 stycken olagliga avloppsanläggningar i området, vilket är uppseendeväckande. Självfallet är det så att olagliga utsläpp kan vara orsak till övergödning, föro-

reningar och medförande miljömässiga olägenheter. Orsaken till detta är dock enkom fastighetsägarnas brott mot lag och kommunala föreskrifter. Kommunen kan enbart beklaga att kommunen inte tidigare vidtagit kraftfulla åtgärder gentemot de fastighetsägare varom nu är ifråga.

Sammanfattningsvis ger inte utredningen stöd för att det föreligger sådana hälso- eller miljöskäl i Sandvikenområdet som förutsätts för att en kommun ska vara skyldig att bygga ut den allmänna va-anläggningen. Föreningens ansökan vittnar därför snarast om ett önskemål om bättre standard snarare än ett föreliggande behov enligt 6 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Avslutningsvis, ska åter understrykas att enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska markanvändning och samhällsbyggande ske på ett sätt som sammantaget främjar en långsiktigt god hushållning. Det är inte att främja en långsiktigt god hushållning att i ett område som det aktuella bygga ut en kommunal va-anläggning när det varken är nödvändigt eller är önskvärt ur miljö- eller hälsosynpunkt. Tvärtom skulle en utbyggnad innebära påfrestningar på miljön genom den förmodat ökade konsumtionen av vatten utan att några fördelar vinns ur hälsosynpunkt.

Föreningen

Föreningen har tillagt.

Kommunen hänvisar till BVa 94 (Va 540/12). Målet berörde frågan om ett specifikt område, i den situation som förelåg i det aktuella målet, kunde anses utgöra ett ”större sammanhang” i enlighet med 6 § LAV. I målet lade nämnden, vid bedömningen av begreppet ”större sammanhang”, vikt vid om bebyggelsen i området låg så samlad att sanitära synpunkter i högre grad gjorde sig gällande. Några miljömässiga eller hälsomässiga olägenheter som skulle kunna motivera ett föreläggande för kommunen att ordna en Va-anläggning i fallet kunde dock inte konstateras. Vid bedömningen beaktades, utöver frånvaron av

miljömässiga och hälsomässiga olägenheter, även att antalet bebodda hus i det glesbebyggda området sammanlagt uppgick till 15 stycken och att antalet boende i området minskade.

Situationen skiljer sig dock avsevärt från situationen i Sandvikenområdet. Sandvikenområdet är istället ett tätbebyggt område med 147 anslutna fastigheter varav 16 stycken fastigheter i dagsläget är permanent bebodda av familjer och resterande är fritidshus. Väsentligt fler hushåll planerar att bosätta sig i Sandvikenområdet permanent, men har ännu inte folkbokfört sig på området. I Sandvikenområdet är dessutom de hälsomässiga och miljömässiga olägenheterna väsentligt större än i det hänvisade målet.

Kommunen hänvisar även till rättsfallet MÖD 2017:70. I domen anges att en förutsättning för att ett område ska utgöra ett större sammanhang normalt är att fler än ett fåtal fastigheter berörs. På Sandvikenområdet står det klart att det är fler än ett fåtal fastigheter (147 fastigheter) som berörs och kravet på större sammanhang bör således enligt MÖD 2017:70 vara uppfyllt. Det framkommer även i samma rättsfall att en samlad bebyggelse av 20 – 30 fastigheter kan motivera att en allmän Va-anläggning uppförs. Till och med enstaka fastigheter i närheten av befintligt verksamhetsområde har ansetts tillräckligt i det hänvisade rättsfallet.

Kommunens gör gällande att det i avgörandet MÖD 2017:70 har konstaterats att det vid en bedömning av hälsoskyddet bör beaktas om området har karaktär av fritidsområde, om området har ett begränsat antal permanentbostäder samt om byggrätten i området är begränsad. Något sådant framgår dock inte i det hänvisade målet. I målet nämns överhuvudtaget inte att fritidsbostäder ska bedömas på något annat sätt än permanentbostäder.

Även om många av boendena på Sandvikenområdet utgör fritidsboenden per se utnyttjas dessa i stor utsträckning som åretruntboende. Detta framgår bland annat av den statistik avseende besöksantal som årligen fastställs av föreningen. Besöksstatistiken från två av de

fem bommarna i området år 2017 anges. Det bör noteras att endast boenden på Sandvikenområdet registreras i statistiken. Statistiken utvisar tydligt ett högt besöksantal även vintertid.

Det vore också orimligt att inte beakta det mycket stora antalet fritidsboenden vid en bedömning av om ett ”större sammanhang” föreligger. Det saknas stöd för att lämna fritidsboenden utanför en sådan bedömning. Viss vägledning kan tas från bl.a. Norrköpings kommuns riktlinjer avseende bedömningen av när kommunala Va-anläggningar ska tillhandahållas i Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1 ”Vägledning för kommunal VA-planering”. Enligt Norrköping kommuns system erhåller fritidsboenden hälften så många ”poäng” som permanentboende med folkbokförda personer, d.v.s. vid bedömningen av ett större sammanhang ska ett fritidsboende beaktas som ”ett halvt” permanentboende. En motsvarande bedömning för Sandvikenområdet skulle innebära att antalet boenden på området fortfarande långt överskrider de 20–30 fastigheter som är tillräckligt enligt praxis (de över 130 fritidsboendena skulle med ett sådant synsätt motsvara över 65 permanentboenden att beaktas utöver de 16 befintliga permanentboendena). I ett annat exempel ur samma rapport framgår att typ av fastighet inte har betydelse för bedömningen av behovet av kommunal Va-anläggning. Enligt riktlinjerna för Söderköpings kommun är det enbart antalet hushåll (utan åtskillnad av typ) som ska räknas.

Avslutningsvis kan det noteras att VA-nämnden i MÖD M 1702–11, 2011-06-01 anförde att en kollektiv lösning var påkallad eftersom det aktuella området var tätbebyggt och omfattade så många fastigheter att området utgjorde ett ”större sammanhang”. I det aktuella området fanns 150 bebyggda fastigheter varav 15 stycken var permanentbostäder. omständigheterna i målet är mycket snarlika de omständigheter som föreligger i Sandvikenområdet. Någon anledning till att göra en annorlunda bedömning i bedömningen av rekvisitet ”större sammanhang” i förevarande mål föreligger inte.

Avseende grundvattentillgången på området har kommunen i sitt yttrande återigen hänvisat till Sverige geologiska undersöknings ("SGU") grundvattenundersökning som vidtagits år 1991 ("SGU:s Rapport"). Kommunen antyder att det enligt rapporten finns tillräckligt med grundvatten för 146 permanentboende hushåll på Sandvikenområdet. Såsom föreningen angett i föreningens yttrande finns det inte tillräcklig grundvattenmängd för 146 permanentboende hushåll även om grundvattenmagasinen rent hypotetiskt skulle kunna inrymma nämnda vattenmängd. SGU:s Rapport konstaterar tydligt att den totala grundvattenmängden, sett på hela Sandvikenområdet, i teorin maximalt skulle kunna räcka till 109 hushåll.

Av SGU:s Rapport framkommer det att det inte är praktiskt möjligt att få tag i vatten för 109 hushåll. Det har motsatsvis "visat sig vara mycket svårt att tillgodogöra sig allt grundvatten". Det måste vara uppenbart för alla och envar att varje droppe grundvatten som finns utspridd över hela Sandvikenområdet inte är möjlig att tillgodogöra sig. Tvärtom är det mycket svårt att tillgodogöra sig ens några större delar av denna grundvattenmängd. Under sommarmånaderna och vid torrår nybildas därtill inte något grundvatten alls. De två gemensamma brunnarna i Sandvikenområdet har varken tillgång till allt grundvatten på hela Sandvikenområdet eller sådan kapacitet som krävs för att försörja området med vatten. Såsom anförts i den till föreningens yttrande bifogade enkätundersökningen står det klart att de två gemensamma brunnarna är uppenbart otillräckliga.

Tillgången till grundvattnet i Sandvikenområdet skiljer sig åt. I vissa delar, såsom Hällmarksområdet från det sydligaste vägskalet ner till grusområdet på udden, är vattentillgången så pass begränsad att det inte ens räcker till ett hushåll. De övriga, större hällmarksområdena består av liknande förhållanden som det nyss nämnda området. Sammantaget är det ett flertal delområden i Sandvikenområdet som inte har tillräcklig vattenförsörjning för antalet hushåll i respektive område. Det visar klart att vattenförsörjningen inte kan baseras på enskilda vattentäkter för hela området. Om alla skall få möjlighet till sådan standard som permanentboende kräver måste vattenförsörjningen ordnas centralt.

Den begränsade tillgången till grundvatten belyses även av de kontakter som en boende på Sandvikenområdet förde med kommunen via kommunens tjänsteman avseende en ansökan om bygglov för brunn år 2008. Tjänstemannen yttrade sig vid tillfället om att centrala Sandvikenområdet ligger i ett hållmarksområde och uppgav vidare att området inte har några alls eller mycket tunna jordlager på berg och att tillförseln och infiltrationen av nytt grundvattenbildande regnvatten därför var begränsad. Grundvattnet i hållmarksområdet konstaterades räcka till endast 9 hushåll under torrår. Inom hållmarksområdet i Sandvikenområdet finns cirka 35–40 fastigheter. Grundvattnet räcker således inte till alla i området. Kommunen har medgivit tre bygglov för brunn i området. Kommunen har sedan dess inte beviljat ytterligare bygglov för brunnar i Sandvikenområdet. I samband med avslaget på bygglovsansökan för brunn uppgav tjänstemannen att ytterligare bygglov för brunn inte avsågs meddelas på området eftersom risken för saltvatteninträngning var för stor med anledning av den knappa grundvattentillgången. Kommunen har således själv både meddelat att grundvattenmängden är otillräcklig och att risk för saltvatteninträngning är stor.

VA-nämnden anförde i MÖD M 1702–11, 2011-06-01, att kravet på utbyggnad aktualiseras vid påtagliga risker för miljö- eller hälsovådliga olägenheter. I området fanns 150 bebyggda fastigheter varav 15 stycken var permanentbostäder. Det fanns enskilda brunnar men grundvattnet räckte inte till för att försörja hela området. Tillgången av ytligt grundvatten var dålig. VA-nämnden menade att en kollektiv lösning var nödvändig eftersom området var så pass tätbebyggt och omfattade så många fastigheter att det krävdes en lösning i större sammanhang.

Kommunen har därefter gått vidare till att anföra att det saknas tillräckligt underlag för att kunna konstatera att saltvatteninträngning har skett på Sandvikenområdet genom hänvisning till en analys gjord av Izabella Hilmevall. I det ovan redovisade målet MÖD M 1702–11 anförde VA-nämnden dock att risken för påtagliga miljö- eller hälsovådliga olägenheter

kan vara tillräckligt för utbyggnadsskyldighet. Mark- och miljööverdomstolen gjorde samma bedömning som VA-nämnden och fastställde sedan VA-nämndens beslut. Eftersom det är tillräckligt att det föreligger påtaglig risk för saltvatteninträngning uppfyller Sandvikenområdet de krav som uppställs på miljö- eller hälsovådliga olägenheter.

VA-nämnden har även i mål MÖD 2403–11, 2012-03-16, anfört att hälsovådliga olägenheter inte måste ha uppstått för att en utbyggnadsskyldighet föreligger. Även i detta mål konstaterades att risken för att sådana olägenheter ska uppkomma kan medföra utbyggnadsskyldighet. Om området är av någorlunda stor omfattning är förhållandena ytterst sällan sådana att en gemensam Va-anläggning kan avvaras. Rättsfallet avsåg ett område med 33 bebyggda fastigheter. VA-nämnden ansåg i fallet att antalet fastigheter utgjorde en någorlunda stor omfattning vilket föranleder att en gemensam Va-anläggning inte kan avvaras när det finns en risk för ökade hälsovådliga olägenheter.

Kommunen anför även att risken för saltvatteninträngning varken ökat eller minskat i Sandvikenområdet. Det framkommer dock av SGU:s Rapport att risken för saltvatteninträngning var hög redan 1991: ”Detta belyses också mycket klart av de geofysiska mätningarna, som visat att risken för salt grundvatten är stor i hela området. Av tabellen ovan över de kända brunnarna i området är flera så djupa att de kanske redan nu har kontakt med det underliggande salta grundvattnet.”. Om det stämmer, vilket bestrids, att risken för saltvatteninträngning i Sandvikenområdet varken har ökat eller minskat sedan år 1991 innebär det att risken fortfarande är samma, d.v.s. åtminstone fortfarande hög.

Saltvatteninträngning i en brunn medför därutöver en hög risk för att närliggande brunnar riskerar att ”smittas” av saltvatteninträngning. Detta framgår bland annat av SGU:s Rapport. Kommunen har påpekat att höga kloridhalter (d.v.s. tecken på saltvatteninträngning) endast påvisats i ett fåtal brunnar. Med anledning av ”smittorisken” indikerar de höga kloridhalt-

erna dock en ökad risk för saltvatteninträngning i brunnar i Sandvikenområdet; saltvatteninträngning i en brunn innebär risk för saltvatteninträngning i en närliggande brunn. Att höga kloridhalter konstaterats i ett fåtal brunnar på Sandvikenområdet innebär alltså att en ökad risk för saltvatteninträngning föreligger även för närliggande brunnar på området.

I kommunens överklagande från 15 april 2019 framför kommunen att det inte finns tillräckligt underlag för att göra en bedömning av behovet av att ordna avlopp. I kommunens yttrande tar kommunen dock plötsligt ställning till behovet av avlopp. Det finns ingenting som tyder på att någon utredning av behovet av avlopp har företagits mellan den 15 april 2019 och den 24 juni 2019. Det är således anmärkningsvärt att kommunen anser att en utredning inte längre behöver göras utan kan fastslå att det saknas ett behov av avlopp.

Kommunen har anfört att de enskilda hushållen på Sandvikenområdet enkelt kan ordna sina egna avlopp individuellt. Sandvikenområdets sårbara terräng med tre bergåsar medför dock stora svårigheter att anlägga enskilda avlopp. Området är havsnära beläget och merparten av området omfattas av strandskydd. Sandvikenområdet är, precis som Kommunen anför, därtill mycket tätbebyggt, något som försvårar anläggandet av enskilda avlopp. Anläggning av enskilda avlopp omfattas således av stora praktiska problem. Kommunens uttalande om att det finns goda förutsättningar för att anlägga individuella avloppsanläggningar bestrids således.

Det bör även noteras att kommunen inte har hänvisat till något stöd för påståendet att det ”även i kuperade och tätbebyggda områden går att ordna enskilda avlopp som på ett säkert sätt renar gråvatten och svartvatten”.

Sandvikenområdet är dessutom det enda området i Botkyrka kommun som tidigare har träffats av kommunens förbud om anläggning av enskilda avlopp. Det tidigare förbudet

visar att även kommunen, historiskt sett, har bedömt det som ej gångbart att anlägga enskilda avlopp. Förbudet har visserligen hävts men kommunen har inte beviljat bygglov för anläggning av ett enda enskilt avlopp på Sandvikenområdet sedan dess. Samtliga ansökningar som gjorts har fått avslag från kommunen. Det är således i praktiken omöjligt att anlägga enskilda avlopp på Sandvikenområdet.

Kommunen har anfört att det saknas betydelse att Sandvikenområdet är beläget endast 200 meter från Himmersfjärdsverket. Avståndet till befintliga verksamhetsområden samt till anläggningar som är möjliga för ett område att anslutas till bör dock enligt målen nedan ges betydelse.

VA-nämnden ansåg i ett mål att ett område med cirka 40 fastigheter som hade bristande avloppslösningar skulle förses med avlopp och dricksvattentjänster. VA-nämnden anförde i målet att de bristande avloppslösningarna i förhållande till att avståndet till ett befintligt verksamhetsområde inte var särskilt stort innebar att det fanns förtjänster med att ordna avlopp i ett större sammanhang. Förutsättningarna i 6 § LAV ansågs vara uppfyllda. Detta trots att det inte förelåg hinder för att lösa avloppsfrågorna enskilt. (se MÖD 4062–09, 2009-12-30)

I Svea Hovrätts dom M 1803–13, 2013-06-27, var avståndet mellan kommunens anläggning och området som ansökte om allmänna vattentjänster 15–20 km bort. Länsstyrelsen ansåg att ”20 km inte är en oöverstigligt lång ledningssträcka”. VA-nämnden delade samma uppfattning som länsstyrelsen. Således ansågs inte 20 km vara ett problem för att anlägga en allmän Va-anläggning. Kommunens anmärkning om att närmaste vattenförsörjning är 5–6 km bort utgör alltså inget hinder för utbyggnad.

Föreningen har dessutom varit i kontakt med SYVAB:s VD. Himmerfjärdsverket ägs bl.a. av SYVAB och kommunen. SYVAB:s VD har i samtal och genom mejlkorrespondens

anfört att det inte finns några tekniskt kapacitetsmässiga hinder för Sandvikenområdet att ansluta avloppsledningar till verket enligt de utredningar som gjorts. SYVAB:s VD har vidare uppgett att det "vore ur miljömässig synpunkt önskvärt" att ansluta Sandvikenområdets avlopp till Himmersfjärdsverket. Det finns följaktligen goda möjligheter att ansluta till det avloppsreningsverk som ligger mindre än 200 meter från Sandvikenområdet.

Enligt Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1 "Vägledning för kommunal VA-planering" ska hänsyn tas till huruvida det finns angränsade vatten- och/eller avloppsverksamhetsområden. Dessutom ska hänsyn tas till huruvida det ur ekonomisk synpunkt är strategiskt lämpligare för en kommun att lösa VA-frågan för ett visst område än för ett annat område. Himmersfjärdsverket lokalisering och tillgänglighet bör således beaktas till förmån för Föreningen vid bedömningen av Sandvikenområdets behov av kommunal Va-anläggning.

Sammanfattningsvis är Sandvikenområdet i behov av en gemensam Va-anläggning. Kommunen har tagit ställning i frågan om allmän Va-anläggning utan att företa en utredning för att göra en adekvat bedömning. En gemensam Va-anläggning är nödvändig eftersom Sandviksområdet utgör "ett större sammanhang" och eftersom det föreligger en risk för människors hälsa såväl som en risk för miljön. En överhängande risk är tillräckligt för att kommunen ska ordna både vattenförsörjning och avlopp enligt 6 § LAV.

Eftersom en Va-anläggning hindrar förekomsten av miljömässiga såväl som hälsomässiga risker bevaras vattenområdet för framtiden på ett mer hållbart sätt genom kommunal utbyggnad. Det allmänna och föreningens behov av Va-anläggning förenas till följd därav, varför det sammantaget främjar en långsiktig god hushållning i enlighet med 3 kap. § 1 miljöbalken.

Kommunen

Kommunen har tillagt.

I föreningens yttrande angående vad som ska anses utgöra ett större sammanhang anges att Sandvikenområdet har 147 anslutna fastigheter varav 16 stycken är permanent bebodda. Vidare sägs även att "väsentligt fler hushåll planerar att bosätta sig i Sandvikenområdet permanent". Här ska påpekas att det inte går att grunda en juridisk bedömning på det faktum att någon angett att de "planerar" att i framtiden bosätta sig i Sandvikenområdet permanent. Ett sådant påstående kan inte anses ha någon betydelse i ärendet. Istället ska den fakta som finns att tillgå — att det enligt befolkningsstatistiken finns 13 fastigheter som är permanent bebodda — läggas till grund för bedömningen. Detta medför att det i tidigare yttrande hänvisade målet BVa 94 (Va 540/12) ska anses vara av relevans vid bedömning kring huruvida det rör sig om ett "större sammanhang" på sätt som anges i lagtexten.

Föreningen hävdar även att det framgår av den av föreningen bilagda besöksstatistiken från två av de fem bommarna i området avseende året 2017 att många av boendena på Sandvikenområdet utnyttjar sina fritidsboenden som åretruntboende. Statistik avseende hur många passeringar som skett vid en bom kan dock inte på något sätt anses utgöra bevis för att fler än de som permanent bor i Sandvikenområdet utnyttjar boendet året runt. Eftersom det enligt den bifogade statistiken inte anges vilka personer det är som passerar vid de olika tillfällena kan det lika väl röra sig om de permanentboende som mer frekvent lämnar och återkommer till området.

Föreningen hänvisar även till mål MÖD M 1702-11. Föreningen har angett att omständigheterna i målet är mycket snarlika de som föreligger i det aktuella målet och att en likvärdig bedömning därför ska göras. Det bör dock framhållas att det i det hänvisade målet förekom ett stort antal tester avseende vattenkvaliteten i området. Tester hade lämnats in av 23 separata fastigheter, varav några fastigheter hade lämnat in flera testresultat. Av de testresultat som domstolen tagit del av visade samtliga utom ett att vattnet var otjänligt eller med anmärkning. Det rörde sig dessutom om coliforma bakterier som får betraktas som allvarigare än den påstådda risken för hög kloridhalt som förekommer i detta mål. Det

föreligger alltså en väsentlig skillnad kring omständigheterna vad gäller det hänvisade målet och de omständigheter som föreligger i Sandvikenområdet.

Föreningen anser att kommunen har gjort en anmärkningsvärd tolkning av SGU:s grundvattenundersökning från år 1991 (SGU:s Rapport) avseende tillgången till grundvatten. Föreningen anger att det inte är praktiskt möjligt att få tag i vatten för 109 hushåll och menar att det ”visat sig vara mycket svårt att tillgodogöra sig allt grundvatten”. Denna tolkning är felaktig. I SGU:s Rapport anges att det av praktiska skäl i de flesta fall visat sig vara mycket svårt att tillgodogöra sig allt grundvatten. Mot bakgrund av detta sägs sedan att det erfarenhetsmässigt utbildats en standardberäkning för hur stor del av nederbörden som rent praktiskt kan utnyttjas. I de beräkningar som sedan följer har alltså redan hänsyn tagits till de problem som finns med att tillgodogöra sig allt grundvatten. Den standardberäkningen baserat på svårigheten att tillgodogöra sig allt grundvatten presenteras sedan i SGU:s Rapport. Där anges att tillgång till vatten under torrår medges för 109 permanentboende hushåll. För det fall hänsyn inte tas till svårigheten att tillgodogöra sig allt grundvatten, samt att det föreligger ett nederbördsmässigt normalår, räcker vattnet istället till 291 permanentboende hushåll. I SGU:s Rapport slås även fast att grundvattenmagasinen under torrår räcker även för sommarmånaderna. Sammantaget dras slutsatsen att grundvattenmagasinen - med problemen med att tillgodogöra sig allt grundvatten med i beräkningen - under torrår räcker till att försörja 109 permanentboende med vatten.

DOMSKÄL

Enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV) ska kommunen om det behövs med hänsyn till skyddet av människors hälsa eller miljön ordna vattenförsörjning och/eller avlopp i ett större sammanhang för en viss eller blivande bebyggelse, bestämma det verksamhetsområde inom vilken vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas och se till att behovet snarast och så länge behovet finns kvar tillgodose behovet i området genom en allmän va-anläggning. Länsstyrelsen får enligt 51 § LAV förelägga kommunen att fullfölja skyldigheten enligt 6 § LAV.

Av förarbeten till vattentjänstlagen kan inte när det gäller skyddet för människors hälsa, utläsas några särskilda krav på olägenhetens omfattning eller på att den allmänna va-anläggningen påtagligt ska minska dessa. För det s.k. miljöskyddsrekvisitets uppfyllnad förutsätts dock enligt förarbeten att det kan förväntas att den allmänna va-anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön.

Frågan i målet är om utbyggnad av vatten och avlopp i ett större sammanhang är motiverad med hänsyn till dels skyddet för människors hälsa dels till skyddet av miljön.

Är det ett större sammanhang enligt 6 §?

Länsstyrelsen anger i sin motivering till sitt beslut att det finns 118 fastigheter i Sandviken området som ligger relativt samlade och anger att kommunen därmed är skyldig att för åtminstone de fastigheter som omfattas av Skanssundets samfällighetsförening bestämma verksamhetsområde och snarast se till att tillgodose dricksvatten- och avloppstjänsten. Enligt föreningen består Sandvikenområdet av 147 fastigheter.

Av länsstyrelsens utredning framgår att området är ett fritidshusområde med en, enligt gällande detaljplan, byggrätt på max 40 m². Bebyggelsen är varierad, men består till stor del av sommarstugor och mindre hus. Tomtstorlekarna varierar men är generellt små med relativt tät till tät bebyggelse. Kommunens intentioner i översiktsplan och detaljplan är att bevara områdets karaktär av område för fritidsboende. Idag bebos, enligt kommunen, 13 fastigheter permanent (15 eller 16 enligt föreningen) inom området och övriga fastigheter nyttjas som fritidshus.

Det är oklart vilka fastigheter som har ett behov som inte uppfylls. Länsstyrelsen anger ett område på kartan utan närmare utredning av behovet för de fastigheters som finns inom området. Det framgår inte var de permanent bebodda fastigheterna ligger.

Om enbart antalet fastigheter lades till grund för bedömningen skulle det i och för sig kunna anses vara ett större sammanhang som avses i 6 § LAV, men boendeformen och karaktären måste enligt domstolens mening beaktas.

Begreppet större sammanhang tar inte enbart sikte på antalet fastigheter som sådant i ett område utan att krav på ingripande, genom en utbyggnad av en allmän anläggning, förknippas med ett behov utifrån skyddet för antingen hälsa- eller miljön. Behovet får inte vara begränsande till ett fåtal fastigheter utan ska vara av den art att de påkallar mera omfattande åtgärder. Huruvida hälso- eller miljöskäl idag medför att det rör sig om större sammanhang behandlas i det följande under rubrikerna ”*Hälsomässiga skäl?*” och ”*Miljömässiga skäl?*”.

Hälsomässiga skäl?

Av SGU utredningen framgår att grundvattenbildningen i sig under torrår för Sandviken området som helhet kan försörja åtminstone 109 permanentboende hushåll. Senaste provtagning har visat att vattnet i området varit tjänligt. Tidigare anmärkningar på provtagning av vatten har varit av estetisk och teknisk karaktär – ej hälsomässig karaktär. Utredningen visar således att varken kvantiteten dricksvatten i förhållande till områdets behov eller kvalitén på dricksvattnet är otjänligt. Mark- och miljödomstolen anser att utredningen inte ger tillräckligt stöd för att heller riskerna idag är sådana att de av hälsoskäl är motiverat med en va-utbyggnad.

Miljömässiga skäl?

För att det s.k. miljöskyddsrekvisitet ska anses uppfyllt krävs enligt förarbetena till lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster att det kan förväntas att den allmänna va-anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön (se prop. 2005/06:78, s 45). Det finns inget i utredningen som talar för att så skulle vara fallet. Länsstyrelsens motivering – att det är svårt att anlägga enskilda avlopp för flera fastigheter och att det inte finns möjlighet alla fastigheter att anlägga enskilt avlopp utgör i sig inget skäl att med stöd av 6 § LAV förelägga kommunen att ordna en allmän avloppsanläggning.

Utredningen ger inte tillräckligt stöd för att en allmän va-anläggning skulle förhindra eller väsentligt motverka påtagliga olägenheter för miljön. Miljömässiga skäl föreligger således inte.

Sammantaget

Mark- och miljödomstolen anser mot bakgrund av det anförda att förutsättningarna enligt 6 § LAV inte är uppfyllda. Överklagade beslutet ska därför upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 december 2019.

Bjarne Karlsson

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi.